

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ. ženski pokret

Уредник, ВЕРА ЈОВАНОВИЋ

САДРЖАЈ:

- 89 ЛЈУБИЦА ЛУКОВИЋ Перса Продановић
91 ЖЕНА КАО ИСТРАЖИВАЧ Кашарина Јовичић
93 НАШОЈ ЖЕНСКОЈ СРЕДЊОШКОЛСКОЈ
ОМЛАДИНИ Вера Јовановић
68 ŽENA Klara Dajčova
103 ЗАШТО МИ СЕ ЕНГЛЕСКИЊА ДОПАДА Даница С. Јанковић
106 ПОЛОЖАЈ ЖЕНЕ К. В. Саватијевић
114 ŠKOLSKE KNJIGE I PACIFISTIČKA IDEJA . A. Š.
116 ИЗВЕШТАЈ Г-ЂЦЕ АНЕ ХРИСТИЋ
119 БЕЛЕШКЕ: Програм Конференције Међуна-
родног Женског Савеза у Вашингтону. --
Женска Мала Аншанша и Црвени Крст. --
Жене у Скандинавији. -- Жене у Енглеској.
— Законски и економски положај удавих
жена у разним земљама. — Женско право
гласа. — Удружење румунских списатељица.
124 ЕВАДНА Сара Гранд
-

ЧУВЕНА ЛОНДОНСКА УМЕТНИЦА ПИШЕ ОВО:

ПРИНЦА ОД ВЕЛСА
ПОЗОРИШТЕ
ЛОНДОН.

ПОШТ. ГОСПОД. ЈОВАНОВИЋУ,

ЈА НАЛАЗИМ ДА ЈЕ
ВАШ КРЕМ „ОРАЛО-
ГИЈА“ ОСОБИТ ЗА ЛИ-
ЦЕ, И ЈА ГА УВЕК УПО-
ТРЕБЉУЈЕМ.

ИМА ТАКО ДИВАН
МИРИС.

Споштовањем
ФИЛИС ТИТМУС

РАШИРЕНЕ ПОРЕ НА ЛИЦУ КОД МНОГИХ ДАМА

Све је чешћа појава, ово долази услед употребе разних кремова и помада које садрже бизмута, канфора, цинка и живиног преципитата. Такође познато је медицине да канфор има своје дејство на кожу као и сви други Волатилни зејтини, т. ј. загреју и надраже кожу и изазову црвенило на истој. кремови који су израђени на бази минералних уља као вазелина (са камфором) ни најмање не могу дати какве хранљиве састојке кожи, и шта више не могу апсорбирати кроз кожу стога такви кремови у модерној хигијени коже потпуно су избачени.

Савршенство за данашњу модерну хигијену коже, јесте перфектан полумастан, емолиент и абсорбент крем Oralogija Gold Cream који је на нарочити начин справљен из најфинијих органских уља. Исти је храна коже и заштитник. Али будите обазриви при куповини, чувајте се имитација, јер је само онај прави који носи име Оралогиија. Пробајте још данас, исти ће те добити само у

ЕНГЛЕСКОЈ ДРОГЕРИЈИ

Бука Караџића Бр. 14. — Тел. 27-96.

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

СВЕСКА 3. — 15. МАРТ — ГОД. VI (1925)

ЉУБИЦА ЛУКОВИЋ*)

Данас се навршује десет година од како је Коло Срп. Сестара изгубило своју драгу председницу, Љубицу Луковић.

Мени је управа Кола доделила ту част да говорим о великој покојници. Ја се нећу упуштати у излагање њеног плодног и корисног рада у Колу Српских Сестара, јер је о томе језгровито, исцрпно, с пуно другарске топлине и стилске лепоте, писала у „Вардару“ оснивачица и прва потпредседница Кола Госпођа Делфа Иванић. Из њених написа може се јасно видети да је рад Љубице Луковић чврсто спојен са радом К. С. С. те чини једну неразделјиву целину.

Председница Љубица Луковић била је најјачи фактор Кола Српских Сестара, има највише заслуга за развијање Кола; дала му је силан полет и одредила најбољи правац, којим друштво и данас иде, постајући све снажније и корисније по опште интересе.

Љубица Луковић је мртва већ десет година, али њен дух још живи међу нама и руководи нашим радом.

Моја је дужност, данас, да у кратким потезима истакнем личност покојне Луковићке. Ова дужност није ни мало лака и бојим се да не превазилази моју снагу.

Зна се да је уопште тешко познати човека. Још је теже тачно и поуздано обележити битне особине његова духа и карактера. Та тешкоћа постаје скоро несавладљива, кад имају да се

*) Говор који је одржала Г-ђа Перса Продановић, потпредседница Кола Српских Сестара 22 фебруара ове године у Дому К. С. С., на дан десетогодишњице од смрти бивше председнице Кола Српских Сестара, Љубице Луковић.

Истогa дана, у свих деведесет одбора К. С. С. одржане су свечане тужне седнице као успомена на патриотски, плодан и пожртвован рад Љубице Луковић. На тај начин, К. С. С. са својим одборима, одало је признање и изразило своју велику благодарност својој заслужној председници и националној радници.

проуче личности сталнога темперамента, једноставног карактера и постојане енергије. Кад су јавни радници бујне природе, кад у њиховом карактеру има неравнина и у енергији пада и подизања, лако је запазити карактеристичне одлике таквих радника и обележити им моралну физиономију. Љубица Луковић спада у јавне раднице која нема у себи ничега бујног и праскавог. Она није као планински поток, који понекад готово пресуши, а други пут толико набуја, да руши све препреке на које наиђе, него као тиха вода која брег рони. Њена је природа уравнотежена готово у свему. Нико не би на први поглед могао познати, колико се снаге, енергије, издржљивости и самопрегоревања крије под оном благом, кротком, чедном и скоро стидљивом физиономијом. Кад је у приватном друштву и у свом дому, Љубица Луковић се показује као дискретна, отмена и уздржљива госпођа. Али чим прекорачи кућни праг и окрене се пословима опште важности, намах се показују све велике особине јавног радника: вера у свој идеал, готовост да му се послужи без поштеде своје личности, несаломљива воља и снажна издржљивост, која не клоњава ни пред каквим тешкоћама.

Радити на општем добру, било је за Љубицу Луковић што и живети и дисати. Она није могла ни замислити да се веже само за кућни праг и за приватан саобраћај с родбином и пријатељима. Није била од оних жена, које говоре с несвесним егоизмом или с намерном себичношћу: „Шта ме се тичу општи послови, ја ћу да гледам своја посла“. За Љубицу уствари та „своја посла“ значило је подизати дух народа, лечити јаде бедних, скупљати појединачне енергије у једну велику општу енергију, да би се нашем народу указала помоћ и појачала његова снага. Да би подигла друге она није ни мало жалила себе. Није се плашила ни тежине посла ни опасности рада.

У свима друштвима у којима је суделовала, развијала је до крајности сву своју енергију и преданост послу.

Није губила веру у успех ни смањивала своју активност ни показивала страх пред тешкоћама. Вазда је ишла напред постојано, без застајкивања и колебања, дајући својим чланицама и млађем покољењу, редак пример радљивости.

Лакше је бити добар борац, него поуздан вођа. Љубица Луковић знала се наћи као ретко ко у улози старешине великог, разгранатог и активног друштва, као што је Коло Срп. Сестара. Знала је коме га циљу води, умела је одмерити тежину посла са снагом друштва, јуначки је савлађивала тешкоће и препреке дру-

штвеном раду и енергично радила на његовом успеху. У великим тренутцима заборављала је себе, и умела је да се сва без резерве преда своме друштву. И имала је необичну моћ да утиче на слог у друштву, да мири завађене, утишава бујне, крепи клонуле, подстиче споре, улива веру сумњалицама и умерава претерано самопоуздање, које би могло бити од штете по друштво. Није дала, да се у Колу, „Нашем Колу“, како га је она звала, развију интриге, поникну сплетке, да се дође до сукоба због суревњивости. Све је она блажила, стишавала, каналисала и дискретно је удаљавала све што би сметало да друштво буде као један човек, једног духа, једног расположења, једне снаге, једне воље.

Она сама давала је сјајан пример вршења дужности. Није се разметала својим радом, није се жалила због терета посла, сносила је трпљиво и без роптања мучну улогу вође у једном друштву, чији су се циљеви проширивали, снага расла, послови умножавали и дужности повећавале.

Није очекивала похвале од савременика, а једва да је и помишљала на захвалност познијих генерација.

Осећала је само да њен живот припада, преко њеног друштва, целом народу, да она не може бити ни спокојна ни срећна ако не посвети сву снагу општем добру и да је само смрт може ослободити од напорног рада на бољој будућности свога народа.

Она није тражила ту смрт, али није ни бежала од ње.

Умрла је на дужности, управо погинула је, као војник у рову, на бојном пољу своје отаџбине. Својом смрћу запечатилa је свој живот. И над њеним гробом и при њеном спомену, и ми њене скромне сараднице, и сва млађа поколења, морају се дубоко поклонити и узвикнути:

Слава Љубици Луковић!

Перса Продановић

О

ЖЕНА КАО ИСТРАЖИВАЧ

Госпођа Александра Давид Нел провела је тринајест година у срцу Азије, студирајући ове тешко приступачне кутове земље и њене становнике.

Још у Колеж де Франс, кад је почела да учи санскрит и тибетски, будистичке доктрине су је силно примамљивале, и она је 1911. године пошла у Тибет и Кину с циљем да на извору схвати и проучи душу Азијата.

И ако су појединости овог ретког путовања још необјављене, сам циљ, необична срчаност и трајање ове научне експедиције заинтересовали су цео умни свет, јер га је предузела једна жена, у крајеве тешко приступачне и без пратње!

После више месечног учења код тибетских мудраца у Sikkinu, тибетском дистрикту, који је прешао под енглеску управу од 1890. године, госпођа Нел је стигла у Chigatze, где је, за три године, проучавала тибетску религију и превела свете текстове.

Одатле се кренула у Кину, Бирманску, Кореју, Јапан и Манџурију. На томе путовању провела је три године. Потом се 1918. враћа западу и задржава се у пустињи око језера Куку-нора где проводи две године у чувеном ламаистичком манастиру Коим — Коим у филолошким и философским истраживањима.

Након мучног путовања кроз најпustoшније крајеве високог платоа стиже госпођа Нел, у зиму 1921., у Sakyendo. Већ идуће године је на изворишту Јалу, затим у кинеском Туркестану, где походи манастире и храмове на ивици пустиње Гоби; па онда Szetchoan, у западној Кини, одакле се понова враћа у Тибет, у Ласу, у току 1923—1924. год. Приликом ових путовања, била је принуђена да пешачи по 16 часова, прерушена час у просјакињу, час као тамошња жена са лицем премазаним црним лаком, како је обичај код урођеничких жена на путу; гладујући по 36 часова, спавајући често под ведрим небом у зимско доба, на хладноћи каква влада на висоравни од 4000 метара, без пртљага и шатора, да не би изазивала сумњу код становника, који не маре странце, нарочито беле; срећна кад нађе какву јадну тибетску колибу, чија прљавштина је легендарна.

У 1924. години госпођа Нел је доживела да буде сведок чудних догађаја у Тибету. Стари енглеско-руски антагонизам се појавио под необичним околностима у овом чудном крају. Два верска првака деле власт овог тајанственог кута, који је после кинеске револуције добио своју независност: Далај—Лама (са седиштем у Ласи) и Таши—Лама (резиденција Таши—Лумпо близу Chigatze). Обојица се смртно мрзе. Први је милитариста и да одржава војску диже тешке намете на народ. Он је пријатељ Енглеске, која му допушта да 120 младића спрема у Wimbledon-у за официре. Таши—Лама се наслања на манастире и совјетску Русију, која му је прошле године најавила долазак мисије Козлови чији је један део стигао у Ласу баш у тренутку кад је Далај—Ламин крвник извршивао пресуду над амбасадором Таши—Ламе.

За тринајест година неуморног рада, госпођа Нел је сабрала

документа од неоцењене вредности. Осем тога, она је прикупила или преписала преко три стотине тибетских дела, која је отпратила делом у Пекинг, Шангај и Szetchouan. У Sakyendo је препевала славни еп краља Geusag—, како је чула од неког тибетског песника који је певао њихове јуначке песме, те је и на тај начин допринела да се дозна за досад непознате стихове.

Белешке о животу у ламаистичком манастиру и тибетском народу су особито интересантне, јер је Тибет тврђава Будизма. Задобити Тибет значи имати, не само обилно злата, већ директан утицај на 470. милијуна азиских будиста.

Русија и Енглеска то знају и зато се грозничаво боре о превагу.

Госпођа Нел се није уморила од тринајесто-годишњег путовања, сад наставља своја научна истраживања у Индији, земљи великих мудраца Гандија и Тагоре.

Катарина Јовичић

НАШОЈ ЖЕНСКОЈ СРЕДЊОШКОЛСКОЈ ОМЛАДИНИ*)

Госпође и Господо,

Дозволите ми, да ових неколико речи упутим нашим ученицама, у намери да им скренем пажњу на њихов данашњи и будући положај и, на тај начин, пробудим интересовање код њих за њихове садашње и будуће задатке.

Драге ученице, ја нећу да вам говорим шта и како треба да радите. Ја желим само да ви саме, после дужег размишљања, пронађете пут којим треба да пођете, да би сте могле послужити како треба своме народу, и на тај начин, да допринесете и општем напретку човечанства.

Није потребно да нарочито наглашавам, да су се животне прилике после рата много измениле. Сви ми то осећамо, често потпуно несвесно. Врло велике промене десиле су се и у животу жена. Не морамо много да се враћамо у прошлост, да ту прошлост жене упоређујемо са садашњошћу многих жена, па да наслутимо живот будуће жене, ваш живот, драге моје ученице.

Сетимо се само како се живело по варошима пре педесет-шесет година. У то доба женина активност била је усредсре-

*) Предавање одржано на Светог Саву ове године у I Женској Гимназији.

ђена у кући. Све домаће послове свршавала је жена: она кува, меси, пере, чисти, преде, тка, шије, плете, крпи; њене вредне руке запослене су од ране зоре до мркла мрака. Поред тога, она негује децу. Васпита их како најбоље уме, улива им у душу свету љубав за отаџбину и за народ свој, певајући им наше лепе нар. песме и причајући им наше нар. приповетке. Те неписмене жене, те мајке, удахнуле су својој деци онај величанствени херојски дух нашег народа, који је однео победу у овом страшном светском покољу, а нашем народу прибавио славу широм целог света.

Али времена се мењају. Развићем индустрије, трговине и привреде у опште, делокруг рада жене у кући све се више смањује. Она често нема више потребе да преде, да тка, јер ти њени производи много више стају него кад купи готову фабричну робу. Она нема више рачуна ни да плете, јер добија јевтинију и финију чарапу у дућану. Њен рад се своди у главном на оправку и преправку рубља и индустрија потискује све више и више домаћу производњу.

И ако се делокруг рада жене у кући у неколико смањено, потребе домаће наплетком културе све се више повећавају. Прошло је време кад је отац могао сам да набавља сировине с поља, а женска чељад да их прерађују. Дошло је време кад отац више није у стању да набави све што је потребно за одржавање куће и деце. Морају му притећи у помоћ сви чланови породице, и синови и ћерке. Од тога момента мења се начин живота женског детета.

За дуго, кћи је била, тако рећи, затворена у четири домаћа зида. У кући је било увек доста посла, а остало време требало је употребити на спремање спреме. Велики сандуци пуњени су белим платном и пешкирима, што су их девојке изаткале; чарапама које су вредни прсти плели за свадбене дарове и бошчалуке; па често и лепим шареним ћилимовима који су у кући рађени за њен нов дом. Дани женског детета пролазили су једнолико. До подне у раду по кући, а после подне за разбојем или ћерђевом уз свакодневни разговор о породици и суседима. Та једноликоост и скученост живота није могла утицати баш повољно на развијање младих женских душа.

Женско дете нерадо се пуштало да само изиђе из куће. Требало је чекати неки празник, славу или рођендан неке рођаке или другарице, па да се добије дозвола да се оде у посету, и то, врло често, само у пратњи мајчиној. Радним даном изаћи у

шетњу, или читати неку књигу, ако је кћи у опште писмена била, сматрало се просто „Богу красти дане.“

Однос кћери према родитељима, у то доба, био је пун страхопоштовања због неме и непоколебљиве покорности кћери. Кћи није познавала унутрашњи живот својих родитеља, нити су родитељи познавали душевни живот своје кћери. Воља очева над ћерком обично је била неограничена; она је утицала на све спољашње догађаје њеног живота, од одласка у шетњу или на забаву па до удаје. Мајчин темперамент утицао је пак на расположење у кући. Мајка се, у много случајева, трудила да се што више приближи својој кћери, и својом нежношћу блажила сурову вољу очеву. Па ипак, мало је било мајки, у то доба, које би се могле похвалити именом „пријатељице своје кћери“. За своје снове, своје жеље, свој бол, па каткад и своје бунтовничке мисли, кћи је налазила пријатељицу ван куће, обично неку своју вршњакињу. Ретки су случајеви били да су се сестре узајамно разумевае.

Тако се живело до 19—20. године. Тада се требало удати, и то врло често, за изабраника очевз, јер остати неудата није било пријатно, у оно доба, ни за једну девојку. Цело васпитање и тадашње опхођење целе породице према кћери, ишло је затим, да је спреме за домаћицу и што боље удоме. А једини идеал сваке девојке био је да се што боље уда. И ако се то није постигло, тада је био промашен циљ живота. Неудата девојка остајала је обично у кући очевој, а после смрти оца, братовљевој. Она има да ради целог свог живота само за друге: за брата, снају, њихову децу. Али тај рад тражи стално самоодрицање. Живети увек само за друге, а никад за себе, није лака ствар! Тако се у души тих девојака рађало незадовољство према животу, које се врло често претварало и у завист и у пакост. А има ли шта горе од пакосне жене? А то збиља нису лепе перспективе за младост!

Па и у то доба било је младих девојака које су осећале снаге, енергије и способности да се уздигну изнад тог средњег нивоа жениног живота, и да саме себи крче пут за самосталан живот. Било је и родитеља, који су своју женску децу почели школовати, па било их, који су своје кћери слали у разне стручне школе да сврше по неки курс, да у евентуалној несрећи не би остале голих шака на улици. Али, било је и таквих младих девојака које су тежиле да сврше исте школе као и мушкарци и усудиле се да се с њима огледају на истом пољу рада. То није била лака ствар у оно доба. Навешћу само један пример. 1887

год., прва жена, г-ђа К. А., стара наша наставница, желела је да ступи на Велику Школу. Али пошто је била жена, и ако је имала матуру, дакле претходну тражену спрему, ипак је морала тражити одобрење од Мин. Просвете да се упише као редовна ученица Велике Школе. Тадашњи Мин. Просвете одобрио је г-ђи К. А. упис на универзитет и на тај начин отворио врата Велике Школе и нашој женској деци.

По положеном испиту г-ђа К. А. је постављена без титуле „да предаје иностране облике у Више Женској Школи“. Кад је дошло време да полаже професорски испит требало је опет тражити одобрење, чекати. Па кад је 1894 положила и професорски испит, ипак, није имала право на титулу професора. Тек 1920 год. добила је то право, као и указ, дакле, *после 26 година* савесног и преданог рада на образовању наше женске омладине, док су њени другови то право стекли одмах после положеног испита и трогодишње приправничке службе. Довољан је тај један пример, па да се види да пут који су наше прве интелектуалке морале прећи није био ни лак ни кратак. Требало је много истрајности, много енергије, много воље, много стрпљења, па прећи ту трновиту стазу, крчећи је од многих запрека, док се стигло до жељеног циља: *да се за исти рад и за исту спрему добије и иста награда, без обзира да ли је радник жена или мушкарац.*

Ово изједначење човека и жене убрзао је знатно светски рат. По свршеном рату појавила се оскудица у радној снази. Привреда, трговина, индустрија, запуштене за време рата, почеле су нагло да се подижу. Зато је била потребна радна снага. С друге стране, пад вредности новца изазвао је економску и финансијску кризу. Гоњене том двоструком потребом, наше жене улазе у јаван живот све више и више. Оне ступају у разне канцеларије, трговачке и индустријске бирое, банке, па и у државну службу. Већина улази у службу без претходне спреме. Многе од њих брзо су се снашле у свом новом позиву и упутиле се добро у рад, али било је и таквих којима рад није ишао од руке. Осетило се, да је за сваки посао потребна стручна спрема, па и за женско дете, да би могло напредовати у својој каријери. Због тога, скоро сва наша варошка женска деца похитала су у школу да стекну исто образовање, и да се оспособе за исти рад као и њихова браћа.

За жаљење је што нема код нас грађанских женских школа у којима би деца поред општег образовања добила и основна знања из домаћинства, хигијене и ручног рада, једном речју, до-

била допуну домаћем васпитању. Јер велика већина девојчица не заврши гимназију, него се разиђе по стручним школама.

По свршеном школовању, оне не остају више код куће, него траже одговарајуће место, да би се могле самостално издржавати, и на тај начин, да би помогле економски породицу.

Те нове прилике створиле су и нове односе између родитеља и кћери. Женско дете није више везано само за кућу; оно излази међ свет, учествује у трговачким, индустриским, банкарским, државним и другим пословима. И оно је постало јаван социјални радник као и брат јој. Такав нов начин живота изазвао је и неке промене у њеном карактеру, место претеране осећајности дошла је разборитост, место снисходљивости отвореност, место лукавства искреност, место страхопоштовања узајамно поверење. Својим сопственим искуством у раду, она је стекла ново поштовање родитељског рада. Економски независна, она се ослободила родитељске моћи и стекла извесну отвореност која омогућује стварну измену идеја. Родитељи не крију више своје бриге од ње, јер их она сад добро разуме, а може и да их олакша. А кћери отварају душу своју родитељима, поверавајући им своје младићске снове, своја маштања. На тај начин, ствара се узајамно поверење и поштовање. Породични живот постаје потпунији, дубљи искренији, а кућа топло гнездо у које се сви радо скупљају и у коме се весело разговара о свему и свачему, после заморног дневног рада. Данас има много мајки које деле све радости и жалости са својом кћери, а сваким даном све је више мајки које су праве пријатељице и поверенице не само својих кћери него често и својих синова.

За солидно васпитање омладине потребна су два фактора: кућа и школа. И ако један од та два фактора не изврши како треба своју улогу, то се у доцнијем животу не само осећа, него врло често и свети. Али, у васпитању и образовању женске омладине, школа и кућа морају ићи руку под руку. Женско дете треба оспособити за две подједнако важне улоге у животу: за дужности домаћице и будуће мајке и за дужности способног социјалног радника. Пре, жене домаћице и мајке нису биле у исто време и јавне социјалне раднице. Данас број жена са оба позива све више расте. То је један разлог више, да се нађе начин да школа и кућа дође у што ближи додир, и да заједнички раде на томе послу. Јер, ако девојчица не добије добру спрему у школи, она ће у свом јавном раду морати рамљати, она неће моћи издржати конкуренцију, и као таква, она ће бити само на

штету опште ствари и нарушаваће углед жене као јавне раднице. Ако, пак, не добије потпуно солидно домаће васпитање, она неће моћи вршити важну и деликатну улогу мајке и домаћице, неће моћи створити оно топло гњездо из кога треба да зрачи породична срећа, неће моћи однеговати ни васпитати како треба своју децу. Па и у овом случају, можда још више, него у првом, она неће одговорити својим дужностима и само ће шкодити напретку човечанства. А и у једном и другом она ће се лично осећати несрећном.

У вези с тим потребно је обратити пажњу на избор позива женског детета. Девојчица не треба никад да заборави да је женско, и да, у тежњи за изједначењем, уништи све оне особине којима ју је природа обдарила као жену. Напротив, она треба да се труди да развићем свога интелекта усаврши све лепе и корисне женске особине, а да потисне све оне, које је традицијом и предрасудама стекла, а које је спутавају у њеном индивидуалном и културном напретку.

При избору позива треба водити рачуна о складу уложене енергије и напору и о резултату рада. Није разумно кад девојка изабере, на пр., позив рударског или машинског инжињера, који, због своје физичке конструкције и својих психичких особина, неће моћи вршити, а ако га и врши, напор и штета коју себи наноси и корист коју тим радом пружа друштву нису никако у сразмери.

У данашњем друштву има много места где женско дете може да пласира своју радну снагу, да уложи своје способности, а да не нанесе штете ни себи, ни породици, чији је стуб жена од увек била, и чији чувар мора бити. Тако ће користити двоструко друштву.

Поред доброг избора, потребна је и темељна спрема, будна свест о својој дужности и својим правима, па да се женско дете одржи право на свом путу, и да не подлегне у борби конкуренције, већ да може часно напредовати у својој каријери.

Овако наоружана и за живот спремна девојка знаће увек да нађе најпогодније земљиште, где ће, са много преданости, са много љубави, да врши свој посао, а за накнаду имаће увек душевно задовољство које доноси свакад савесно извршен рад, а који је најбољи потстицај за нов напор и најбољи начин богаћења човечије душе.

Жена, наоружана добром спремом, чврстим карактером, чистим моралом, вршиће добро своје дужности и као социјалан

радник и као чувар домаћег огњишта; она ће умети да отклони заostale препреке да би стекла потпуну економску, грађанску и политичку равноправност.

Таква жена треба да буде данас идеал наше женске омладине.

Вера Јовановић.

Ž E N A

V

DANAŠNJI NAČIN SPOLNOGA ŽIVOTA NE ČINI ŽENU SRETNOМ

Čudno je da danas tako malo ljudi uvidja, da žena danas nije sretna, da ima mnogo žena, koje trpe od svojega spola.

Čudno je, da ljudi ne uvidjaju, da ima malo žena, koje ne stoje u vječnoj borbi i trzavici prema svome spolu. One nisu sretnе. Ima jedan велики broj udatih žena, ima djevojaka, ima ljubovca, intelektualnih i nepismenih, mnogo od njih izgledaju kao da su i sretnе, pa kad dublje pogledate, vidite, da nisu sretnе. Trpe od svojega spola. Ne nalaze tamo ono, što bi htjele da nadju. Kad ih pitate one u većini slučajeva i ne znadu da kažu što to zapravo traže, pa ipak znadu da bi moralo nekako drugačije da bude. Ne znadu šta žele, a ipak znadu za stalno, da bi moralo biti drugačije.

Jer ženi je njezin spol nešto jako ozbiljno, nešto što ni u kojem slučaju ne smije da bude igračka i besuvjetno se trpi ako se protiv toga griješi. To vrijedi i za one, za koje se veli, da su nerazvijene, glupe i bez duševnog života kao i za one, koje žive svjesnim duševnim životom. Čudno je to kad ona veli da trpi, jer zna da bi uvjeti i način morali da budu drugačiji, onda joj se vraća smijeh, koji joj dobacuje da trpi, jer joj ne dostaje duševnog života.

Pomislite i to su hiljade, kojima se to danomice veli. „Trpite jer ste glupe.“ Ima li još negdje čovjek, kojemu je sve što mu se može odgovoriti na njegovu žalbu једино to, da mu se veli da je glup? Njezino nezadovoljstvo i njezina nesreća proizlaze iz nejednakosti shvaćanja.

Sve ono što je vezano uz ženin spol, to njoj znači један bezuvjetni idealizam, pa i one koje žive svakidаnji život materijalistički, koje taj svakidаnji život nikada ne idealiziraju, i one unose tu svoj idealizam.

Jer žena ne može da materijalizira svoj spol niti išta što je s time vezano. Muškarac to danas može, on može da i u taj život unosi ono isto, svakidanje razborito i praktičko svaćanje i naziranje na život, kojega je sebi stvorio za svakidanju borbu za opstanak. To mu se čini sasvim shvatljivo, to ga ne buni, zadovoljan je s time.

A žena se bori za svoj idealizam barem u svome spolu, bori se sa svom svojom žilavošću često do očaja i do izmorenosti. Ona ne može da uživa, ako joj se taj idealizam izgubi, ona ne može da ga snizi na nužno zlo ili na svakidašnjicu. S toga gledišta postaje shvatljivo, zašto je toliko nesretnih žena u braku. Ima ih danas možda više nesretnih nego sretnih, i to vrijedi i za bogate i za bijedne jednako. Iz te nejednakosti pogleda na život morao je da se rodi nesporazumak, jedna teška, nepremostiva i neriješiva nesuglasica.

A kad se nadje po koja, koja dalje ne može da šuti, onda ju i znanost i društvo proglašuju bolesnom i neobičnom. I nitko se ne pita kako je to da prema toj izjavi ima zapravo više bolesnih i neobičnih nego normalnih i nitko se ne buni protiv toga da se je zapravo jedan rijetki tip proglasio kao nešto što bi imalo predstavljati prosjek.

Taj tip za koji se tvrdi da je prosječni i normalni, on predstavlja tip većine muškaraca, ali ga ne predstavlja kod žene. Ženina je seksualnost u pretežnoj većini više sublimirana. To joj se upisuje u grijeh, to joj se nastoji da predoči kao nešto bolesno, neprirodno, kao nerazvijenost. Zar oni koji tako tvrde, zar oni zaista imaju pravo? Ili su njihove pretpostavke krive? Zar je zaista ono, što je prosječno i normalno kod muškaraca normalno i za žene? Ili je možda baš ta sublimirana idealizirana i donekle dematerijalizirana seksualnost nešto što izlazi iz njezine bitnosti?

Da to nije tako, onda se ne bi mogli razumjeti svi oni životi žena, koje su nesretne, jer se ne mogu da snadju u prilikama i u životu kakav se od njih traži i da za svoj spol priznaju sve one zakone, koji vrijede za muškarca.

Svaki onaj individuum, koji ne slijedi svoj vlastiti smjer, koji ne slijedi zakone svoga bića, on trpi od toga ne slijedjenja svoga smjera.

Današnji način spolnoga života gradjen je bez ženinog učešća i njezini se pojmovi o dobru i o zlu, nijesu uzimali u obzir. Žena ne može da materijalizira svoj spol, i ako to čini, ona postaje bijedna i onda tu bijedu osjeća jednako fizički, kao i du-

ševno. Dokaze za to nalazite u brakovima, u slobodnoj ljubavi i kod onih, koje dugi niz godina svoje mladosti ne mogu da pre-gaze idealizam, što su ga ugradile u svoj spol, One onda stare, i mnoge od tih žena, koje su se tako očajno borile sa običajima, koje nisu mogle da shvate svakidašnji način života, nalazite onda među onima, koje nazivate glupima i aseksualnima.

Ljudska kultura stvara općenite apsolutne vrijednosti i stvara etičke vrijednosti, koje nisu vezane uz vrijeme ili narod ili klasu. Kad to ne bi bilo tako, onda ne bi za tu gradjevinu, koja se zove kultura, uopće trebalo imena. K toj gradjevini onda prilaze skupine, pojedinci, priznati i nepriznati, ugledni i bezimeni, prilaze, postave svoj kamen i odilaze. Žena, kao da u tu gradjevinu još nije dala ono, što iz svoje bitnosti ima da dade.

Žena je sa svojim spolom mnogo više vezana uz cijelu ostalu živu prirodu nego muškarac. Vezana je gradjom svojega spola, zakonima koji tu za nju vrijede. Ona kao da je baš tu još uvijek srasla s cijelom ostalom prirodom. Ona čudna nježna ljubav k cvijeću, onaj često neshvatljivi odnošaj k prirodi, možda sve to znači više od jednostavne nježnosti. Kao da su na njezinom biću niti, kojima je još uvijek srasla s prirodom, kao da se tu još nije izgubio onaj kontakt s organskim i s cijelim svemirom kao da su tu još ostaci one veze, koja je postojala između primitivnoga čovjeka i prirode.

Tek zar da sve to ne znači više od atavističke primitivosti? Zar sve one mnoge i mnoge koje se u svojoj ljubavi prema cvijeću i životinjama, mogu tako lako stopiti s organskim zbivanjem zar da to mogu samo zato, jer su primitivne, neosviještene, nerazvijene, jer su onakove, kakav je bio onaj davni čovjek, koji nam je ostavio svoje priče? Žena može da ljubi svoje cvijeće i životinje, kao da su to živi stvorovi, s kojima se može da sporazumljuje, koji za nju nijesu nesvjesna bića. Pitajte sve te, koje zovete glupima i nerazvijenima, jesu li to za njih zaista nijema bića. One ih shvaćaju po svoj organskoj vezanosti s prirodom. To sve nije samo sentimentalnost, nego u tom leži neki dublji smisao. To nijesu priče i pjesničko idealiziranje, to je i za današnju ženu jedna zbilja, nešto što postoji kao realnost, nešto što ona svojim životom i živi. Mnoge od njih i ne znaju da žive svoju vezu s prirodom.

U životu bilja i životinja nalaze se zakoni, koji su za njih etički zakoni, po kojima se vrši život u njima. Iz njih će možda jednom čovjek potvrdjivati svoju vlastitu etiku. I svi ljudi koji

žive u uskoj vezi s prirodom, s biljem ili s životinjama, oni imaju nešto od tih zakona, po kojima žive ostala živa bića. Ti ljudi instinktivno ne griješe protiv onoga, do čega drugi, koji su se davno odvojili od prirode, moraju duševnim razvojem svjesno da dodju.

Kad promotrite, da ženina zadaća počinje ondje, gdje joj niče dijete, onda ćete shvatiti, da ona mora trpjeti u spolnom životu, koji ne smije da ima posljedica. Jer to je za nju nešto besmisleno. Kod muškaraca je to drukčije. Fizički zakoni su za njega na jednom stepenu duševnoga razvoja drugojačiji, i onaj muškarac koji je svoju etiku gradio iz života svojega tijela, morao je doći do onoga stanovišta, na kojemu stoji danas. Jer kad ne bi bilo duševnoga razvoja, onda bi i danas još zadaća muškarca prestala i prije nego se dijete rodi. Tek duševni čovjek pošao je i dalje, i zato se može reći da su oni zakoni, po kojima je gradjen moral većine današnjih muškaraca, gradjeni prema fizičkim zakonima, na jednom nižem stepenu razvoja.

Ženina je ljubav sublimirana isto tako u požrtvornosti i u divljenju i poštovanju prema muškarcu, i idejalizirana je željom za djetetom.

Ta sublimiranost upisuje se ženama u grijeh. Ali koliko se strasti sublimiralo u umjetnost, u požrtvornost prema ljudima, i gdje bi bilo čovječanstvo, da nije bilo nastojanja da tako bude.

Velite, da ima mnogo žena bez strasti? Da, ima zapravo vrlo mali broj žena, koje mogu u seksualnoj strasti, da nadju ono, što danas još dosta muškaraca može da nadje. Ali ima mnogo žena, koje u duši viču sa djetetom, i žele ga s onom istom očajnom željom, koju daje strast. Ima malo žena, kojima je strast uperena prema muškarcu, ali ima mnogo žena, kojima je dijete, jedna neumoljiva strast. Zato se samo po sebi razumije, zašto slobodna ljubav nije nikada bila jedno njezino životno pitanje. Zato su oni pokreti emancipacije, koji su tražili slobodnu ljubav, morali ostati bez uspjeha.

Žena još nije provela svoje oslobodjenje, ne čudite se ako gomile žena danas zapravo u svoj rad ne unose sebe. I one su samo ljudi.

Ali doći će i duševno oslobodjenje žene. Ono će za kulturu značiti jedan novi kamen. Onda će se vremenom i maknuti ono neprijateljstvo, od kojega i muškarac i žena, danas tako bi jedno pate.

Klara Dajčova

(Svršice se)

ЗАШТО МИ СЕ ЕНГЛЕСКИЊА ДОПАДА

ХРАБРОСТ ЈОЈ ОМОГУЋАВА УСПЕХ У ПОСЛОВИМА

Интелигентна американска глумица, филмска звезда, Мери Пикфорд, коју смо недавно гледали у успелом филму „Лепотица из Толеда“, на своме прошлогодишњем путовању по Европи задржала се неко време и у Енглеској. Том приликом на њу је учинила врло јак утисак енглеска запослена жена због своје неустрашимости. У овом чланку Мери Пикфорд саопштава своје утиске и пружа неколико занимљивих података из свога живота.

Каже се да жену нико не разуме!

А ја знам да жена врло често не разуме ни саму себе, а камо ли своје сестре широм целог света.

Зато, молим вас, немојте ни за тренутак да помислите да ја, пишући о данашњој енглеској жени, имам намеру да аналишем модерну жену. Ја је не посматра и кроз микроскоп. Мало је оних међу нама које би то могле преживети.

Ја само хоћу да изнесем неколико утисака који морају бити општи, јер су све моје посете Енглеској биле веома кратке, и на основу тих утисака желела бих да охрабрим енглеску жену, за шта ћу бити довољно награђена ако што допринесем да она истраје у борби у којој се тако јуначки држала.

Оно што ми, с те тачке гледишта, највише пада у очи код енглеске жене јесте њена храброст — храброст пред тешким послом и пред неочекиваним околностима.

Ја, из сопственог искуства, знам шта значи и једно и друго.

Живот сам отпочела врло бедно, и то у тешкој школи путујуће позоришне групе. Ја добро знам шта значи „правити турне“ и штедети и довијати се како да се дође до животних потреба.

И ја не жалим то искуство. Мислим да је оно имало изванредног васпитног утицаја. Пре свега, створило је у мени чврсту одлуку да успем, а затим, учинило је да сам умела да ценим богатство које сам доцније стекла.

И зато бих ја рекла енглеској жени: „Не губи храброст. Немој да ти срце поклекне, али немој ни да ти отврдне“.

То је нешто изванредно моћи заборавити мрачну данашњицу па веровати у светлију сутрашњицу.

Сећам се кад је за мене била крупна ствар платити карту за возњу на омнибусу. Кад сам, идући на рад пешке, посматрала

богат свет у дивним аутомобилима, и говорила у себи: „Ако радим и чекам, и ја ћу једнога дана имати свој ауто“.

Па лепо, ја сада имам аутомобиле, али они за мене никада неће изгубити од своје дражи, јер сам ја негда искусила шта значи пешачити! Тако исто, често сам застајкивала пред изложима пуних хаљина које нисам могла да купим, и опет сам себи говорила: „Не мари ништа, једнога дана и ти ћеш ући у ту радњу и да купиш што год хоћеш“.

Зато ја мислим кад видим како жене посматрају сјај лондонских магацина, да то није право. Многи и многи су писали о уличном гамѣну како гледа колаче које не може да купи. Дали би неко био љубазан да напише о томе како наши излози распаљују амбицију, како натерују свакога да ради мало више и да покуша и оно што је мало теже да би задовољио потребе, и да свакога дана учини по нешто што ће га подићи и што ће га начинити корисним на овој дивној земљи?

Свакога дана ја покушам да учиним нешто што је добро.

Кад се увече вратим кући из атељеа после непријатног дана када је све ишло наопако, бледа и ненаграђена за многочасовни рад, тада осећам: „Ја нисам заслужила да будем крај овог пријатног огњишта, а ова вечера требала би да припадне неком другом. Ја немам права да будем овако спокојна“.

Чини ми се да су таква схватања енглеске жене. Она ујутру чврсто одлучи да уради какав посао, да би увече могла имати оно дивно задовољство које је последица добро свршеног посла. То се у Енглеској опажа од пре неколико година.

Ако размислите о мирном Викторијаном добу када су жене повучено живе, и упоредите га са данашњим временом — кад жене морају да иду у свет и праве кариере — пред вама је једна од најснажнијих револуција модернога доба.

Потреба за зарадом дала је жени ново, и по мом мишљењу здравије схватање ствари, и, уверена сам, достојанственији положај.

Рат је принудио енглеске жене да узму видног учелића у индустријском животу, али су им једино њихове способности омогућиле да сачувају ту позицију.

Није било давно када сте могли чути по некога да каже: „Ја не могу да поднесем да жена врши неки посао! „Данас нећете често чути тако нешто, и то само зато што су запослене жене пожњеле огромне успехе.

Па ипак, мало је људи који увиђају колико су дивних ствари жене починиле.

Оне су, све без разлике, отпочеле тиме што се сумњало у њихове способности. Њихове плате биле су, према томе, мале, и, у много случајева, још су и данас мале.

Није лако борити се против сиротиње. Да се простије изразим, јер ово има и да буде прост разговор, — глад је рђав друг.

Енглескиња нема новца за расипање, али она чини чуда својом умешношћу да распореди оно што има. Та чуда дешавају се не само од себе. Она су мудро смишљена и припремљена, јер је енглеска жена храбра и свесна. Свесност, кад је у допуштеним границама, основни је елемент у стварању карактера

И тако, ја држим, да је енглеска жена један велики успех.

Успех, ја мислим, сачињавају три ствари — прилика, способност и, што бих могла назвати „приони — и — буди — непоколебљив“ јер то изражава више него уобичајен израз постојаност.

Мислим да сам показала да енглеска жена има у највећем степену трећи од ових услова, јер је провалила лед ушавши у пословни живот, и уз то није изгубила ништа од своје женске дражи.

Њена способност доказује се тиме што је она испунила обећање. На жене се не гледа више као на створења без вредности. Оне се сматрају као неопходни помагачи. Онај исти човек који је некада показивао своје презирање према запосленим женама, сада се може чути где каже: „Ја просто не знам шта бих радио без своје секретарице“. А ако је расположен да се поверава, чућете га где уступа: „Но? она води моје послове, — па она води и мене!“

Први услов — прилика — је нешто сасвим друго.

Човек може силом своје воље да „прионе — и — буде — непоколебљив“. Човек може да развије способности али прилику мора да чека. Само, не треба сувише дуго да је чека. Она је као лондонска подземна железница: дојури у станицу, и кроз неколико секунда ишчезне. Али, различно од подземне железнице, нема прилике која ће се, по неком реду вожње, доживотно појављивати сваких неколико минута!

Запамтите то!

Ви чекате прилику, али је морате зграбити оног тренутка кад се појави. Него, са наследном предузимљивошћу која пада у очи у великој Британској Царевини, ја мислим да тамо свака жена мора бити природни вребач прилике.

И тако је све добро.

Мери Пикфорд

превела с енглеског
Даница С. Јанковић

ПОЛОЖАЈ ЖЕНЕ

Један филозоф светскога гласа одређује појам брака овако:

Брак је основа породице а с тим и основа на којој постоји предање свију људских обичаја и образованости. Брак је основа државе, јер човек у породици добија моралне упечатке, навику на ред, поредак и поштовање ауторитета, без чега не може ни једна држава да постоји. Брак је основа човечанства, јер је само у њему могуће уредно расплођење човечијег рода. Брак је за човека и жену јединство, што их спају у једну нераздвојену целину и као такав усавршавање обојих у присној и на поштовању и љубави основаној заједници.

Брак т. ј. лица у браку, муж и жена, јесу лица велике светске драме у којој се представљају љубав супружанска, срећа, радост, мир и живот; али у којој се приказују и мржња, беда, жалост, свађа, — па најзад и смрт.

Према овоме, брак није само проста веза за тренутно уживање, него основа животу и извор из кога човечанство црпи своју садашњост и будућност. Брачном благостању нема на свету ништа равна; ну само онда када се срца брачника спријатеље, кад су им срца благородна а разум просвећен.

Телесним и душевним уједињавањем и оданошћу мужа жени и обратно, формира се нека нова заједница из које проклијава клица човечанског друштва, коју ми називамо „породица“, а из које се развија ново осећање, које чини да се срца осећају сретна и приморана на пожртвовање. Без тога јединства, коме је основ љубав, а љубав лежи у самој природи људској и јесте разлог његовом вишем животу на земљи, не могу се ни муж ни жена у браку осећати срећним, пошто сваки од њих тражи у другоме своју усавршеност и допуну празнине свога срца, нити се без тога јединства може основати породица с моралним назначењем и достојанством човечјим.

Без љубави, човек би био изван света, слеп у густој помрчини, и све би за њега било без дражи, неразумљиво и хаос.

Напредовање породице могуће је само на терену љубави и брака који се из љубави закључује.

Породица је као лађа којом пролазимо кроз друштвени живот и на којој трпимо храбро и смело све буре времена, јер нам у томе помажу сродна бића у породици, делећи с нама срећу и тешкоће. Породица је школа у којој се рођеном детету, а по-

тоњем човеку, први пут отворе очи; у којој први пут осети, да има неко ко га љуби и који се за њега брине, дајући му душевне и телесне хране, док је још слаб и нејак. Породица је храм у коме се распирује божанска искра што му је од мајке природе урођена, те да букне временом као пламен духа образована човека, да се развије као критички дух у човеку.

Што дете, тај будући човек, научи у породици, то му остаје у читавом животу снажно урезано у души, да нема те силе која би му то избрисати могла.

Најмоћнија чињеница која све то у породици чини; врело из кога потиче физички и морални живот човечји; извор љубави, из кога се новорођени човек у првим тренутцима свога живота љубављу заједно са млеком запаја јесте — жена коју ми опет из љубави називамо „мајка“.

„Једна добра мајка“ вели Џорџ Херберт — вреди више него сто учитеља“. Она је камен темељац свију срдаца и звезда водиља свију очију. Деца се на њу непрестано угледају и у њој налазе онај Беконов „свет поука“. Али, пример је више и од поуке, јер је то лекција која се делом покаже, то је оно немо учење које често више поучи него све речи и говори. Управо за примером се иде; а не за саветом. И, баш зато што мајка много више него отац, утиче на радњу и понашање деце, зато и јесте њен пример у кући од толиког значаја. Њена је делатност трајна као што је универзална. Она почиње са васпитањем људског створа, кад на свет дође, а наставља са снагом оног моћног утицаја који свака добра мајка врши над својом децом кроз цео живот. Јер, и онда, кад буду пуштена у свет, да свако за себе брине, запиње и бори се, и онда ће се деца освртати на своју мајку, да добију од ње савета или утехе у часу невоље и искушења. Добре и светле мисли које су им у детињству уливане, тада се претварају у добра и светла дела, и побожни спомен према мајци траје у њиховим душама и онда кад ње више нема.

Није претерано рећи: да срећа и несрећа; знање и незнање; цивилизација и варварство у свету, зависи, и то у великој мери, од улоге коју мајка изврши у своме царству, у својој кући. Емерсон вели; „Тајна праве цивилизације лежи у утицају добрих матера.“

Добре мајке — куд и камо више него добри очеви — имају удела у вечном подмлађивању рода људског; оне су оне душе, које моралним ваздухом напајају човечје биће, као што физичка атмосфера храни телесни састав.

Наполеон I. тврдио је обично:

„Само од мајке зависи хоће ли се дете добро или зло владати и испунити дужност коју му природа и човечанство намеће.“

Кад би се мајка васпитањем усавршила, она би постала ненадмашна сила космоса.

Али када узмемо и окренемо историју жене ранијих векова, видимо да је та жена — мајка — вазда у презреном и пониженом стању стајала; на њено се васпитање није никаква пажња обраћала, и ако се какво васпитање и давало, оно је било јадно и накарађено; вековима уназађено.

И жена, од почетка и кроза све векове, стоји у зависности од човека, понижена и потчињена, да се слободно може рећи, да човеку робује и душом и телом. Не само да је бесправна личност кроза све ступњеве свога живота, већ поготову ни своје слободне воље нити какве своје душевне саморадне не може имати. Она се мора потчињавати законима, мора трпети на шта се осуди, а сама не може никоме судити. Уђемо ли дубље у историју жене видимо: да жена није могла бити сведок нити је њена заклетва имала какву вредност, ако јој претходно муж није одобрио. Жена није могла никакву дужност обављати која је са почастима била скопчана. Она је вазда сматрана за малолетну и цењена је као какав накит или леп намештај, који дотле има вредности, док се „не изгустира.“ С тога, а услед овог запостављања, сва њезина брига и све њено старање сводило се на улепшавање лица и одела како ће тиме опчињавати, опчаравати човека, који је тако ниско са њом поступао.

И оваке патње које је жена вековима подносила, cadre су биле да изазову саучешће племенитих срдаца и жељу за ублажење судбине женине; те је човек постепено давао жени већег права и закон је у заштиту узимао.

Човек је увидео да он није потпун, већ да он представља хармоничну и савршену целину са женом и помоћу жене.

Ако пак у памети извршимо реви свих славних и карактерних људи и историских фигура, који су нам познати и прозремо у тајну њиховог живота, наћи ћемо коју женску прилику било као верну „љубу“ или милу мајку, која има удела у њиховом раду и владању, и видећемо и уверићемо се, да жена као неки животворни дух, који задахњује, лебди, даје правац и упућује човека да чини оно што треба да чини, а човек да је само радња.

Примера можемо набројати много у коме би жене давале правац рада човеку, а који би они прихватили и тиме се прославили:

Цар Константин Велики, под утицајем своје матере царице Јелене, дозвољава слободу вероисповести хришћанства у целом царству.

Утицајем Људмиле, жене књаза Боровоја, би примљено хришћанство у Чешкој.

„Нико, вели један биограф о Наполеону, није већег утицаја на Наполеона имао од његове мајке.

Један интересантан пример психолошке зависности деце од жене — матере, налазимо у једној белешци: „Обилазећи — вели писац — једну велику фабрику где се многа деца у службу при-мају, дознам да се управници увек претходно обавесте о карактеру мајке детиње: па ако је она добра, насигурно се рачуна да ће и дете бити на свом месту.“ Види се, да нико није разбيراо какав је отац.

Много и много примера у светској историји указује нам да је жена учинила за човечанство много, а човечанство за жену ништа.

Па и ако је жена заслужила да човек подигне свој глас, да је узме у заштиту и да се постара да уклони узроке због којих је робовала а са чела да јој скине жиг понижења који су јој минули векови ударили, опет, и сад у двадесетом, веку, човек се не може похвалити да је жену потпуно способном личношћу створио.

Човек има још много да послује док разбије и уништи много укореена погрешна мишљења о жени.

Данас, када је свако биће слободно, ваља да оно ту своју слободу у пуној мери и ужива, у колико му то његово развиће и душевне силе одређују — те с тога и жена као слободно биће има да је ужива исто онако као што је може да ужива човек.

Још много и много речи има да утроши жена, те да убеди оне, које ваља убедити: да у име брака, материнског позива, породичних дужности, жени ваља давати озбиљно образовање и корисно знање; пуну слободу самоопредељења, како непотпуно образовање и полутанско знање не би доносило хиљаду неприлика и погрешака, како им због незнања и необразовања не би цео умни свет био затворен — већ како би истинско знање и темељно образовање доносило срећу човечанству, тиме што би оне своју децу васпитавале не за подлаце, већ за карактерне личности и корисне чланове друштва.

Људи сами не могу бити здрави ни душом ни телом, ако су жене нездраве, и зато, ако полазимо с те тачке, да морална

висина једног народа зависи у главном од мајчиног васпитања, онда је образовање женскиња и питање од *народног значаја*.

Утицај жене свуда је један исти. Жена дејствује и на морал и на правац и на карактер народа у свакој земљи. Где је она покварена и друштво је покварено, а где је она чиста и узвишена и друштво је на висини моралној. — Дакле, васпитати жену значи васпитати човека, облагородити њен карактер, а то је колико и уздићи његов, колико и проширити круг душевне му слободе и обезбедити благо целог друштва. Јер народи то су синови домова, деца својих мајки.

Власт коју жена има у приватном животу много је већа од власти коју би јој човек могао пружити. Зар није она та која решава на коме ће свет остати?

Бетом је рекао о жени: „да жена већ има власт у рукама, и да јој је ми не можемо отети баш и кад би хтели. Та она не само да управља него још и управља свом силом деспота, само што се та сила не зове сила но „љубав“ према човечанству“.

Кад је већ тако, и кад жена већ има неку власт, зашто јој онда не би дозволили да оно васпитање и образовање које се покаже добро за мушке дамо и женама, те да и оне имају она потпуна права, која су законом предвиђена само за мушкарце.

Сви разлози који говоре у корист вишег образовања мушкараца, говоре исто тако у корист вишег образовања жена. Јер, у сваком домаћем послу, тражи се и добро дошло је знање и умешност.

Више васпитање и слобода жене једино ју може наоружати за тешку борбу у животу и дати јој снаге да кућу и чељад у кући подигне и одржи.

У моралној и религиозној култури, она ће наћи богатије изворе одржања, но у свима физичким даровима, као што ће се осведочити, да је самосталност и самопоуздање тврд темељ домаћој срећи и напредак целог народа.

Међутим, мишљења, која су до сада владала, па на жалост, код многих људи владају и данас, а то већином код оних, за које се каже да нису савремени, противна су мишљењу да је жени потребно више образовање и да јој треба дати права у пуној мери т. ј. у оној коју ужива сам човек.

У последње време постоје друштва људска која се боре против одвајања жене од кућњег јој крова и пресије да напредо с људима ради по канцеларијама и фабрикама

Они ово тумаче на тај начин, што нам наводе примере: док

мајка и ћерка иду на рад у фабрику, дотле муж т. ј. отац остаје код куће и лењствује очекујући на зараду њихову да би исту после потрошио по кафанама пијући и трошећи узалуд новац.

„Може се мислити како се хоће — вели један женомрзац, али за жене није мушки посао, као год што за људе није женски посао.“

„Нити ће политика бити школа у којој ће се женска како треба васпитати и облагородити.“

Овим разлозима писаца нема места у данашње доба и ако су некада можда били оправдани.

Јер, данас, у ово доба, да би свако биће (муж и жена) сарађивало на унапређењу културе, да би сваки суделовао у културним тековинама, потребно је да сваки члан друштва искористи и развије до највеће могуће мере своје радне способности, како телесне тако и душевне.

На западу, између осталих питања која се покрећу и расправљају, покренуто је и питање о еманципацији жене; којим се питањем циља да реши судбина и удео жене у друштвеном животу, тако, да се жена у свима правима изједначи са човеком и тако рећи, стави с њиме „на равну ногу“.

То треба одобрити пошто смо видели, под каквим је околностима жена у људском друштву живела и од какве је користи жена за људско друштво, те ћемо и изнети разлоге у њену корист.

Увођењем еманципације жене, а нарочито одобравањем или остварењем женскога права гласа, потпомоћиће се развијању и јачању нашег народа, и културе, која је последицом вековних недаћа наше земље изостала иза осталих европских земаља, на тај начин, што ће се жени проширити круг делања и дати јој могућност да тешње сарађује са човеком на делу културе.

Културнији народи Европе, а нарочито после светског рата, да би одали пошту жени, која је вековима носила свој ропски јарам, а да би човечанству донели добра и среће, дозвољавају жени да се слободно развија у друштву и да буде још кориснија за човечанство.

У великим индустријским државама, све је већи број жена које као радници, занатлије, чиновници у приватним или државним заводима саме себе издржавају. У привредном животу између тих жена и људи нема солидарности, јер људи виде у њима своје такмаце и користећи се својим политичким повластицама, потискују их на сваком кораку.

Зато, а да би те државе томе стале на пут, и да би жена одбранила своје економске интересе, усвојено је женско право мешања у политичка питања државе и тиме је жена добила политичке повластице т. ј. право гласа.

Женско право гласа до светског рата усвојено је било у државима: Аустралији са Новим Зеландом, Америчким државама; у Норвешкој. Но после рата, женско право гласа почело се нагло ширити у Европи, те данас имамо Енглеску, Немачку, Чехословачку, где жене врше функције и највиших државних чиновника, а светски рат донео нам је нова открића и приказао жену као важног фактора друштвеног.

Надајмо се да ће и наши меродавни у скором времену прихватити идеје данашње жене, да се и њој одобре сва права, која ужива у нашој држави само човек.

У корист женског права гласа наводе се ови разлози:

1) Политичка потчињеност жене смета њеном потпуном и хармоничном развиту; као и код човека тако и код жене, потчињеност изазива моралну депресију и спречава развијање духовних способности.

2) Закони прављени од мушких законодаваца не признају жени иста права као и човеку.

3) У данашњем демократском друштву, не сме се повлачити никаква разлика између жене и човека у погледу политичких права, кад се зна да је жена исто тако свесно створење као и човек, те с тога нема разлога, да се из друштвених послова искључе жене, које уносе у те послове нарочите погледе, сасвим другачије од мушких, а много корисније.

4) Данас, а нарочито после светског рата, осећа се велика оскудица у мушкарцима, те је с тога и број неудатих жена све већи. Те неудате жене, чине једну друштвену класу која у парламенту треба да буде представљена.

5) Наша држава узима на себе у све већој мери заштиту малолетника, старих, болних и других у шта треба унети нешто од интимног породичног духа, те с тога има разлога да се и жене уврсте у њене органе и употребе за тај посао.

Под општим правом гласа-мужа и жене-треба да су сва мишљења равноправна; да ниједно нема неку вишу догматичку вредност приликом политичких избора, и свако има право да каже своје мишљење, тако да се једно мишљење броји као и друго, и на тај начин издвоји једно средње мишљење обеју страна, те да друштвени живот једнако креће напред.

Али, сад нам се намеће једно питање: дали по начелу општег права гласа може и жена да гласа, да буде бирана, кад по нашим законима само пунолетан човек може бити по закону гласан, и то онај који је одслужио војну обавезу.

— „Жена која није војник не може бити ни бирач, — вели један писац.

На све ово жене могу слатко да се насмеју и одговоре: --

— А зар у нашој држави сви људи служе војску. Зар међ људима нема неспособних за војску, који подлежу комисијским прегледима и који се враћају кућама окатегорисани „неспособни за војску“, а то ће приближно рећи „неспособни за живот“. И зар ти људи, ти неспособни, не бирају и не могу бити бирани?

Кад се зна, да је жена у минулим ратовима показала толико исто храбрости и пожртвовања за ову земљу као и човек, онда се може рећи, да и жена у тренутцима потребе човечанства може иступити и потпомоћи је у силама оним које се од ње могу захтевати.

Окренимо само лист историје нашег народа у минулом светском рату, па ћемо видети:

Да је жена, одласком свога мужа или мушке главе на војну, а оставши сама, управљала домаћим пословима исто онако, као и човек. Да је жена услед одласка мушкараца на војну, и поред свег савесног вршења дужности на дому, око чељади, вршила службу по болницама, канцеларијама и разним државним установама исто онако и много савесније но човек.

Знамо, да данас, у нашој држави има много образованих и учених жена, које као лекари, државни чиновници по судовима и разним државним и приватним установама врше дужности које врше и мушкарци.

Жене воде борбу и водиће је још годинама, да започети рад око скидања вековног ропског ланца збаце са себе и добију оно што са пуним правом и желе. Оне ће у својој борби истрајати и оправдани захтеви решиће се у њихову корист.

Зато оне треба да продуже свој рад и борбу противу оних који је у томе ометају.

Али оне ће овај циљ постићи најлегалнијим путем на тај начин, што ће своју децу упућивати на борбу противу застарелости данашњег друштва и уливати им, ради спасавања човечанства, да се са њих, њихових мајки, скину ланци, које вековима носе.

У том правцу жене треба да делају, па ће успеха бити.

Жене треба, према приликама у земљама у којима живе, и да воде борбу, на начин који би им понајпре донео повољно решење њихових захтева.

Данас одмах можемо да разликујемо пробуђену жену од жене прошлости.

Оне су свет друкчије схватиле, друкчије се испољују према животу.

Није потребно никакво нарочито историско и литерарно знање да би се из множине жена прошлости распознало лице пробуђене — нове — жене. То су јунакиње са самосталним захтевима на живот! Јунакиње које своју личност доказују. Јунакиње, које протестују против општег заробљавања жене у држави, породици, друштву, које се боре за своја права као представнице свога пола.

Оне имају свој нарочити унутрашњи свет, живе за опште човечанске интересе, у души су независне.

И ми их срећемо, пролазе поред нас, крчећи трновити пут садашњице, раме уз раме с човеком, поносна лица. Па ипак, трајај не њином лицу не можемо видети — што значи, да ће све бриге и патње живота издржати.

Тако данас корачају те пробуђене жене, пробијају живот и крче умом и рукама свој нови пут — жељену будућност.

Оне се не заустављају. Не осврћу се на прошлост која ишчезава, већ оне све више напред продиру.

У њој видимо жену као личност, човека, жену са својим сопственим унутрашњим светом; жену, која растрже зарђале ланце свога пола.

У њој видимо: жену, која је заоштравањем економских супротности у садашњости, ступила у активну борбу за опстанак, и која упознаје многоструке социјалне сметње те тиме прекаљује свој мало отпоран, лако попустљив и заспали дух.

К. В. Саватијевић

ŠKOLSKJE KNJIGE I PACIFISTIČKA IDEJA

Karnedžijev Fond za internacionalni mir je izvršio anketu o školskim knjigama, koje su izdate posle svetskoga rata. Anketa je potpuno tačno proučila 400 školskih knjiga, koje su najrasprostranjenije, s obzirom na njihovu pacifističku tendenciju kao i me-

djusobno upoznavanje naroda, da bi se uništila mržnja među narodima i pripremio put međjusobnog poštovanja i ljubavi između raznih naroda.

Prudhemmeaux, koji rukovodi anketu, ispitao je francuske i belgijske školske knjige. Njegov rad je poražavajući za njegovu domovinu. U tome izveštaju govori između ostalog i o „težnjama u Francuskoj, da se omladina vaspita u pacifističkom duhu. Tako je zahtevao pred učiteljskim kongresom u Lionu, da se potpuno ukine učenje istorije u školama. Ovaj zahtev je obrazložio glavni zastupnik ove ideje, Clemendot, tvrdeći: da je sadanje učenje istorije bez svake naučne osnove te je prepuno neistinitih pretvaranja fakata tendenciozno stvarajući izvesno mišljenje. Francuski izvestilac nabraja kao glavne nedostatke školskih knjiga to, što se u njima vrlo malo govori o svetskome ratu i društvu naroda, a da se uvek oseća osveta i mržnja.

Nemačke školske knjige su ispitali francuski profesori, na osnovu materiala kojega je pokupilo poznato nemačko pedagoško društvo „Bund entschiedener Schulreformer“. Francuski profesori su utvrdili u školskim knjigama, koje se upotrebljuju u Nemačkoj, veliku suprotnost sa odredbama nemačke nastave, i s pomirljivim duhom ustava. Kao da je Nemačka još uvek sfera Viljemovih interesa, veličaju se u knjigama Hohencolerni, sva krivica za pro-uzrokovanje svetskoga rata baca se na druge, monarhija se stavlja kao jedini i najbolji oblik države i pogrešno se navodi da je Alzas-Loren nemačka provincija. Anketa je takodje otkrila trik nemačkih nacionalista; školske knjige, koje su potpuno suprotne sadanjem duhu Nemačke, datirane su uvek iz godina pred ratom i ako su izdate posle weimarskog ustava. Nacionalisti, ili bolje reći šovinisti, pozivaju se na godinu izdanja, i kažu da prezadužena Nemačka ne može sebi dozvoliti luksuz, da izdaje nove školske knjige. To „tvrdjenje“ je sada razjasnila anketa.

Austrija ima, prema izvršenoj anketi, najbolje školske knjige u kojima se nigde ne govori o osveti. Takodje, njihove knjige su potpuno očišćene što se tiče nekadašnje monarhije. Zasluga za to stanje pripada socijalističkoj austrijskoj stranci, koja je odmah po prevratu reformirala školsku nastavu iz temelja. Ovom prilikom da napomenemo, da austrijska spisateljica Helena Schen-Pries izdaje knjižnicu za školsku omladinu, koja sadrži najbolje sastave spisatelja svetskoga glasa. Ta knjižnica sadrži sada preko 200 svezaka, i mnoge sveske su prevedene već na engleski i francuski, te ih engleske i švajcarske škole takodje zvanično upotrebljavaju.

Težnja te knjižnice je upoznati omladinu sa pravim velikim duhovima, i propagirati pacifističku ideju, nacionalnu toleranciju i čovečansku uzajamnost.

C. Matthewseva je ispitala engleske školske knjige. Englesko ministarstvo je izdalo nacrt za nauk istorije, po kome se u engleskim školama mora proučavati istorija tuđih naroda u većoj meri. Matthewseva je našla, da je većina engleskih školskih knjiga prožeta nacionalnim duhom, da se propagira ljubav prema Francuskoj, a Nemačka se osudjuje zbog neloalnoga postupka za vreme rata. Dosta se pak piše u engleskim knjigama za školsku decu, o potrebi razoružanja i cilju društva naroda.

Italijanske školske knjige pregledala je *Clarina della Cella*, koja tvrdi da se u njihovim knjigama ne veličaju ratovi i da o naopakom nacionalnom samoljublju nema ni govora. U italijanskim školskim knjigama preovladjuje neki umeren ton, koji izvestiteljka objašnjava političkim suprotnostima između fašizma i socializma. Učiteljstvo, koje je u Italiji slabo nagradjeno, i koje sastavlja školske knjige, mora se upravljati želji izdavača a izdavači se neće opredeljavati ni na desno ni na levo. Izvestiteljka tvrdi, da bi morale biti italijanske školske knjige sastavljene takó, da bi se italijanska omladina mogla upoznati takodje sa tuđim narodima.

a. š.

ИЗВЕШТАЈ Г-ЋЕ АНЕ ХРИСТИЋ

ДЕЛЕГАТА НАШЕГ НАРОДНОГ САВЕЗА НА КОНФЕРЕНЦИЈИ ОДРЖАНОЈ ОД 2—8 МАЈА 1921. У WEMBLEY РАДИ СПРЕЧАВАЊА УЗРОКА РАТОВИМА. *)

„Данас хоћу да вам говорим о мањинама Југославије, иначе зване Краљевине Срба, Хрва и Словенаца. Скоро сам путовала кроз ту земљу и разговарала са људима и женама свију класа, исповести и народности, о њиховом положају у новој држави.

*) У извештају г-ђе Пламинкове објављеном у св. 9. „Женског Покрета“ страна 344 од прошле године, поткрала се једна погрешка. Наиме, нетачно је, да је Г-ђица Христић делегат Савеза у Wembley-у, приликом међународне конференције, казала, говорећи о мањинама у Југославији „да разлика у језику не игра тако велику улогу као разлика у религији“. Г-ђица Христић је говорила о народним мањинама и шта је Лига Народа учинила за њих, износећи конкретне примере о томе питању и располажући најпотпунијим податцима о нашој држави и мањинама у њој.

Говор и извештај г-ђице Христић штампан је у потпуности у званичном извештају Wembley-ске конференције, чији превод доносмо.

Има их Немаца, Маџара и Арнаута. Искрено да вам кажем, мањине у овој земљи тако добро стоје да постају предмет зависти — и ако ово парадоксално звучи — извесним деловима већине становништва.

У ствари, неки политичари су ми причали да би се радо представили као слободна мањина да траже извесне привилегије учињене тако широкогрудно странцима у нашим границама. Но то већ није остварљиво, пошто су разне народности и вере исповести врло добро заступљене у свима политичким групама Југославије. Федералистима или централистима, конзервативцима или либералима не остаје ништа друго, него да своје борбе воде уобичајеним парламентарним методама.

Била би заиста дивна утеха опозицији у свакој земљи, кад би могла инсистирати да јој се даду нека места за њихово вође у влади као и звања у администрацији, у име правде за мањине али се може одмах лако увидети каква би конфузија настала и може се благодарити што те привилегије учињене верским и народним мањинама, не важе и за политичке мањине.

И ако изгледа да има врло мало потребе за обезбеђење мањина у Југословенској Краљевини чији је Устав заиста врло слободоуман, јер не прави никакву разлику између раса и вере у погледу потпуног држављанства, ипак је сатисфакција за оне којих се тиче, да члан 14. Уговора о Лиги Народа предвиђа правичну расправу и пресудну одлуку.

Члан 4. — Југословенског Устава проглашује слободу и једнакост свију држављања у Краљевини без обзира расе, вероисповести или језика.

Члан 12. — Гарантује потпуну слободу за све вероисповести подразумевајући наравно право на јавне обреде. Нема изузетака у погледу цивилне и војне обавезе, која везује поданике земље, ни за чланове нарочитих секата који се не повињавају тим обавезама.

На пр. — Назарени су обавезни да служе у војсци исто онако као обвезници других вероисповести. Појмљиво је какве би злоупотребе биле кад би било другчије.

Јавно манифестовање вере није обавезно, изузимајући за малолетне и за војнике у означеним данима приликом државних празника кад припадници појединих вероисповести присуствују у својим богомољама.

Верска тела, чија глава станује ван граница Југославије,

имају слободу да опште с њиме с'тима да се начин општења регулише законом.

Члан 14. — Устава обезбеђује право мањинама на јавне скупове, слободну штампу и образовање верских, васпитних, атлетских и спортских друштава. Немачка мањина у Југославији умела се је најбоље користити са тим одредбама. Немци у Југославији броје од прилике око пола милијона и имају 257 немачких школа са 527. немачких наставника. Имају такође 23. листа, од који су неколико дневни листови.

У Немце ми наравно рачунамо Аустро-Немце у Словеначкој где немачко становништво броји око 40.000, има не мање од 74. немачких друштава и 6. немачких листа, међу којима је један и дневни. Немачки политички вођа Г. Стеван Крафт дао је сјајно сведочанство о поступању са немачком мањином у Југославији где се за њен положај не може ништа боље пожелети до год се буде уздржала од напада на јединство, које је основ државе.

Члан 16. — Обезбеђује васпитање деце у језику њихових родитеља; Српско Хрватски језик у земљи је ипак обавезан предмет у свима школама. Чланови мањине знајући овај језик и имајући потребне квалификације, могу да предузму сваки посао, као и да траже ма какву државну службу.

Друга важна мањина у Југославији су Мађари. Они броје од прилике 470.000 и имају одговарајуће школе, удружења и листове који изванредно напредују.

Компактне Арнаутске и турске мањине налазе се у Јужној Србији и Македонији. Турци не траже школе.

Морамо пажљиво разликовати Турке од Муслимана. Већина Муслимана у Југославији су Срби чији су преци били на силу преведени у Ислам, а који су задржали свој словенски језик, словенске обичаје па чак и трагове Хришћанства.

Они су се идентификовали са народном већином и активно учествују у политичким и партијским борбама.

Што се тиче заштите мухамеданске вероисповести у Југославији, ово задаје извесне тешкоће у војсци. Један војни мухамедански свештеник имам, пре кратког времена, обратио се је једном официру са захтевом да забрани муслиманима војницима да једу прасеће печење, које се даје хришћанима приликом народних празника. Официр свестан своје дужности према мањинама у погледу вере, које су под његовом командом, саслушао је пажљиво протесте имамове премишљајући дал' да поступи по његовом захтеву, али баш у томе тренутку допре јак мирис пе-

ченог прасета, који је долазио са оближњег ражња, те он узвикну: „То не може бити. — Ја се слажем потпуно са вама и увиђам потребу верске обавезе. Немојте мислити да ми желимо да одведемо ваше стадо кривим путем кушајући их да прегазе верске законе, тим пре, што овде нема никад сувише прасећег печења, али ја немам срце да забраним ни једном човеку да једе прасеће печење ако га савест не гризе; у осталом, у овој ствари ви сте једини позвани да радите.

Ја више ништа не могу, но да набавим храну коју ваша вера прописује, и то зависи од вашег моралног утицаја над вашим људима да их убедите да је једу.“ —

Имам је ипак наваљивао, уверавајући да је то ствар војне дисциплине, али ја неznam дал је то изнето у Женеву. Врло интересантна мањина је она арнаутска у Јужној Србији. Они имају сопствене школе са арнауским наставницима. Приликом последње редукције државних чиновника, када су многи српски и хрватски учитељи пензионисани, мило ми је да навестим, да су арнаутски наставници били поштеђени. Осетило се да они не могу бити тако лако замењени другима, а и то да као чланови мањине имају право нарочитих обзира.

Била сам присутна приповеди, коју је држао парох у Скопљу, који је сам Арнаутин, својим сународницима на њиховом језику, Црква је била пуна људи и жене у њиховом живописном оделу. Певали су дивно, изгледали врло задовољни кад су изашли. О овој мањини остао ми је у опште врло пријатан утисак и искрено желим да мањине и у другим земљама прођу овако добро.

На закључку, изгледа ми да ми сви можемо учинити ово, што се нарочито односи на државе где има нових мањина: — да развијемо разумевање и љубав према њима и да никад њихову вредност не потценимо. — Такви су елементи драгоцени, јер нам дају сем плодова таленат својствених њиховим расама, — шири видокруг и могућност да гајимо прави међународни дух, који може само служити спољном и унутрашњем миру.

Б Е Л Е Ш К Е

Програм Конференције Међународног Женског Савеза у Вашингтону. Интернационални Женски Савез, који у својој организацији има учлањена 42 Национална Савеза, одржава ове године свој редовни петогодишњи конгрес у Вашингтону од 3—15 маја

т. г. Наш Н. Ж. С. послаће на конгрес своје делегате, који ће на идућој скупштини, одређеној на јесен ове године у Скопљу, поднети друштвима извештај о раду ове највеће женске интернационалне организације.

Дневни ред конгреса је следећи:

4. маја: Седница председништва Извршног Одбора Међународног Савеза Жена, седница чланова председништва међународних комисија; у вече примање, на коме председница Народног Женског Савеза Сједињених Америчких Држава жели добродошлицу гостима. Председница Међународног Савеза Жена одговара и представља делегате Народних Савеза.

5. маја: Седнице међународних комисија.

У рече концерт.

6. маја Седница Извршног Одбора; стварање пленарне седнице. Предавање: „Садашњи услови живота и индустрије.“

7. маја: Седница савеза; панамеричко вече;

8. маја: Седница савеза; примање у посланствима, код пријатеља, и т. д.

9. маја: Седница савеза; седница делегата народних савеза који говоре шпански.

10. маја: „Мајчин дан“; нарочите службе у црквама; вечерње које служи жена свештеник.

11. маја: Седница савеза; предавање; „Скорашње развиће са грађанског гледишта.“

12. маја Седница савеза; предавање: „Друштвени идеали у међународном животу“.

13. маја: Седница међународних комисија; опроштајно вече које приређује делегатима Народни Савез Жена Сједињ. Америч. Држава.

14. маја: седница новог извршног одбора.

За време трајања конференције биће изложба занимљивог материјала који се односи на све што је урађено у Америци у погледу заштите младежи, јавне хигијене, и т. д. и биће разгледање установа за заштиту деце, да би се проучили специјални методи који се примењују у Америци за добро младежи.

Долазак г-ђе Корбет Амби у Југославију. — Председница Интернационалне Алијанције за Женско Право Гласа, Г-ђа Корбет Амби, пријавила је свој долазак у нашу земљу ове зиме у намери да се добро упозна са феминистичким покретом код нас. Спречена да своју намеру оствари ове године, г-ђа Корбет Амби известила је Женски Покрет, да јако жали што није у могућно-

сти овога пролећа доћи у Београд, да се упозна са нашим женама, чији рад прати са највећим интересовањем, и моли да јој укажемо гостољубивост идуће године. Познавајући неуморни рад г-ђе Корбет Амби на пропaгирању феминистичких идеја, наша женска друштва са највећом радошћу и нестрпљењем очекују њен долазак у нашу земљу.

Женска Мала Антанта и Црвени Крст. — У новембарско-децембарској свесци, у уводнику, *Гласник Друштва Црвеног Крста С. Х. С.* објавио је, да је Мала Женска Антанта на последњој конференцији, одржаној у Београду „решавала о стварима и доносила одлуке, према којима Црв. Крст показује велико интересовање и које одлуке дубоко засецају у битност његових задатака и циљева.“ Расправљало се између осталог о два питања која и Црв. Крст има у своме програму и чак чине срж његовог програма: заштита деце (па и ванбрачне) и сузбијање узрока ратовима. Црв. Крст у заштити ове деце гледа вршење здравственог и милосрдног програма. У испитивању могућности да се спречи ратовање и уклони људско крвопролиће, Црв. Крст гледа подизање степена човечности и развијање међународне љубави. О то су циљеви Црвеног Крста, приповедача љубави и братства, као и циљеви које је нагласила Мала Женска Антанта.

У овим питањима и подударним циљевима Црв. Крст и Мала Женска Антанта могу се узајамно помагати.

И Црв. Крст жали што су код нас жене и сувише мало уведене у послове, одборе и установе Црв. Крста, јер оне по својој способности и обдарене осећањем милосрђа и сапатње могу да буду најпреданије и највредније сараднице у установама и удружењима Црвеног Крста.

Ј.

Жене у Скандинавији. — Госпођа Нина Ванг министар просвете дански износи о учествовању жена у парламентарним и општинским изборима у њеној земљи следеће:

Прво, о општинским изборима од 1917 до 1921 године:

У 1917 гласало је 53,2% жена и 74,2% људи:

После 4 године, 1921 гласало је 71,8% жена 84% људи.

Исти случај био је и у парламентарним изборима, 1918 године је гласало 67,6% жена 84% људи.

А 1920 гласало је 72,2% жена, и 82,2% људи.

Госпођа Henri Forchhammer делегат дански код Друштва Нација изјавила је о резултатима избора у 1920 години за Доњи Дом следеће:

Жене имају право гласа од 1915 год. 1918 године 651 жена на 1000 жена гласало је док је 1920 узело учешћа у гласању 822 на 1000 људи а 722 на 1000 жена.

Г-ђа Bertha Nordenson, председница Женског Савеза Шведског каже да су 1921 године први пут жене гласале у Шведској и 786. 846 жена су узела учешћа у гласању т. ј. 47% које имају право гласа а људи је гласало 950.551 или 61%.

У престоници Штоколму било је гласало свега 193.199.

људи	77.374.
жена	85.825.

Интересантно је каже Госпођа Nordenson да поред великог умножавања гласова ипак пропорција између разних партија остаје иста.

Жене у Енглеској. — Енглески Доњи Дом је решавао о радничком предлогу да се женама да право да гласају још од 21 године а не само од 30 године као сада.

Miss Wilkinson је помогла предлог и приметила да је и сам Балдвин, вођа конзервативаца за време избора обећао да ће се жене у грађанским правима потпуно изједначити са мушкарцима.

William Joynson, министар унутрашњих дела изјавио је да би таква једна реформа донела женама у Енглеској надмоћност над мушкарцима за 2 милијона гласова, и да би она изазвала нове законодавне изборе и прекид важних административних и законодавних радова. Стога је предложио да се тај предлог остави за доцније и предлог је одбачен са 220 против 153.

То значи да ће се ове реформе одложити најмање за једну годину.

Законски и економски положај удастих жена у разним земљама. — Швајцарска: Жена добија домицил, име и грађанско право мужевљево. У случају развода, по закону жена узима своје девојачко име али јој се не враћају њена грађанска права. Муж је шеф породице; жена у кући управља, али јој муж може одузети то право ако је недостојна или неспособна да управља кућом.

Муж може да забрани жени да обавља неку професију, али она има право да се обрати суду и да тражи дозволу за то ако може да докаже да је обављање те професије у интересу породице. Муж мора да набавља шта је потребно за кућу и заједнички живот, према друштвеном и финансијском положају супруга. Муж управља личним имањем његове жене, али мора да јој подноси рачун о стању њеног имања кад она то затражи.

У случају развода или мужевљеве смрти, она поново добија у посед своја добра. У случају женине смрти муж има право да располаже са половином њених добара. Жена може брачним уговором да добије сепарацију добара. Муж има право да тражи од своје жене да и она помогне кућу сразмерно њеним приходима. Жена има право да управља и ужива све оно што је за време брака зарадила; може да наслеђује и завештава као и њен муж. Може на суду тужити и бити тужена.

У случају разлога за развод брака закон изједначава мужа и жену. Очинску власт муж и жена врше заједнички. У случају неспоразума у томе муж има старије право. У случају смрти једног брачног друга други има целу очинску власт. Деца немају татора у том случају. Жена може да буде татор, у извесним случајевима, чак и своје мужу.

Бугарска: муж је дужан да набави жени и деци све што јој је потребно према своје друштвеном и финансијском стању. Ако не испуњава ту дужност духовни суд му на тражење његове жене то наређује. Грађански Суд утврђује суму за издржавање куће.

Удата жена не може без одобрења мужевљева да обавља трговачке послове. У погледу наслеђа не прави се никаква разлика између мужа и жене. У случају смрти једног или другог наслеђе се цени према броју и полу деце. Жена добија народност свога мужа, али у случају развода или после смрти добија натраг своју народност ако је странкиња и ако тражи. После смрти оца мати постаје законски представник оца и шеф породице.

Русија код Совјета: законит је само грађански брак, за при. станак на брак довољно је 16 година. Име породично утврђује се споразумно. Развод се може добити на тражење само једног супруга. Брак не намеће заједницу имања. Сва деца рођена ван брака сматрају се као законита.

Женско право гласа. — У Базелу је одржана од 24—27 фебруара седница управе Интернационалног Савеза за Женско Право Гласа под председништвом Miss Corbett-Ashby. За потпредседницу изабрана је г-ђа Malaterre из Париза. Секретар Савеза поднео је извештај о досадашњем раду Лондонског Бироа.

Удружење румунских списашељица. — У Букурешту конституисало се удружење жена књижевника, новинара и преводилаца. Иницијатива за ову организацију потекла је од друштва за грађанско и политичко ослобођење румунске жене.

Е В А Д Н А

„R. S. Ми се враћамо сутра у Фрајлингеј. Молим Вас пишите ми тамо.“

Следећи редови су одговор Леди Аделине на писмо г-ђе Фрајлингеј: —

„Намилшоннауз“
Морнингквест, 30. Јули.

Драга моја Елизабета,

Ви сте се морали чудити зашто је Ваше писмо остало тако дуго без одговора, али ћете ме сасвим извинити кад Вам кажем, да сам га тек сад примила. Ми смо се кренули из Париза на наш пут по Континенту пре но што је Ваше писмо стигло и тако је оно путовало за нама од места до места док ме најзад није нашло код куће, где смо већ четрнајест дана. Ја нисам заборавила на Ваш љубазан позив али се бојим да овог пута нећу бити у стању да му се одазовем. Ми смо се тако брзо вратили кући јер је г. Намилтон Весла изненада спопала силна чежиња за завичајем, и ја сумњам да ће бити могуће кренути га одавде за неко време. Али зашто не бисте Ви к нама дошли? Дођите сигурно, и доведите нам Вашу дивну Евадну за наша јесења разонођења. Кад би и г. Фрајлингеј хтео да дође ми бисмо сви били усхићени али знам да он има врло слабо мишљење о нашим шумама и немам смелости да се надам да ће се он моћи одрећи свога лова, стога на првом месту ја позивам Вас у нади да ћете Ви, независно од (његове одлуке) сигурно доћи.

„Мислила сам много о свему што сте ми рекли о Евадни. Мени је она још раније пала у очи као једно ретко дете, које много обећава. Надам се да ћу је сад кад више није заузета школом, чешће виђати. Знам да ћете је Ви поверити мени, ма да ја мислим да сте у извесним стварима дали једно образовање које не одговара данашњем времену и више потсећа на старо доба. На пример не могу се сложити да је право и паметно остављати једну младу девојку мраку не објаснивши јој законе који се тичу лично не саме нити пак стање и услове заједнице у којој треба цео свој живот да проведе. Док је још у добу кад се може да упуту на прав пут, требало би да се што више научи

од оних које она воле, а не дозволити случају да дође до таквог сазнања, у свету она ће вероватно доћи у додир можда са лицима чији се погледи могу не само разликовати од погледа њених родитеља, већ бити њима сасвим противни. Верујте, да је у тим стварима најважнији први утисак, и по моме схваћању, оно што Ви називате код ње „дивна чедност“ јесте само једна „опасна необавештеност,“ и нимало сигуран положај којим треба почети борбу живота. Нарочито што се тиче удадбе једно безазлено створење може бити врло несрећно преварено, и заиста знам за случајеве, где се човек који је био врло омиљен као пријатељ и друг мрзак и несношљив као супруг.“

„Помислићете да сам и ја заражена новим идејама, надам се да јесам у толико у колико су се те идеје показале правичније и боље од старих. Јер мора се признати, да ранији векови нису изцрпили све знање, и да сигурно има још доста места за узвишенији начин живота, боље и лепше навике и племенитије законе.“ Кад се то не би допустило, морални прогрес би био задржан на једну мртву тачку. Стога Вам кажем поучите, објасните, упутите! Знање мора доћи раније или доцније; нека пође здравим, правим путем. Једна девојка ако није научена од својих, мора сама за себе да проналази и данас кад се о свему и свачему отворено говори она може случајно ништа неслутећи, између прве и друге шоље чаја, да стекне скроз погрешне теорије о животу и моралу, из каквог чланка ма ког дневног листа. Ми жене се налазимо у једном прелазном стану, и ваздух је тако пун идеја да би било право чудо не прихватити се које од њих. Налазим да простране и погрешне теорије кад се прогутају целе и без претходног разматрања, бивају врло непоуздане оне кад треба да се примене, врло су незгодне при делању, чак неупотребљиве и често доводе до противуречности. Теорије треба сваривати поступно и редом као што и ручак, ако хоћемо да оне допринесу нашој снази, а не да постану један несварљиви камен несносан и озбиљно штетан по наше умно развијање.

(Наставиће се)

ДРОГЕРИЈА „TRIFOLIUM“

М^{ри} Р^н ЈАКОВЉЕВИЋ и АЛКАЛАЈ

БЕОГРАД — СЛАВИЈА

УЛ. КРАЉА МИЛАНА 111 — ТЕЛЕФОН 398

Есенције за справљање разних ликера, коњака и рума марка „ТРИФОЛИУМ“ — законом заштићена — 1 флашица са упуством 6 дин. Уштеђујете на сваком литру ликера 60—80 дин.

Француски парфими на грам: L'origan, Chypre, Lilas blanc, Jasmin, Floramye, Violette, Pompeia 1 грам 1.50 дин.

ДРОГЕРИЈА „ТРИФОЛИУМ“ СЛАВИЈА

ул. Краља Милана 111. Телеф. 398.

ПРЕРАЂУЈТЕ СТАРИ НАКИТ

**У НАЈМОДЕРНИЈЕ ПАРИСКЕ ФАЗОНЕ
У НОВО ОТВОРЕНОЈ РАДЊИ**

Станислава Огњановића

КРАЉА МИЛАНА 81

**ВЕЛИКИ ИЗБОР ЦРТЕЖА ЗА НАКИТ
СТОЈИ СВАКОЈ МУШТЕРИЈИ НА
РАСПЛОЖЕЊЕ**

ЗА НАСТУПАЉУЋЕ ПРИЗНИКЕ

О Б У Ћ А Ч А Р А П А К О Ш У Љ А

ЗА НАСТУПАЉУЋЕ ПРИЗНИКЕ

И ОСТАЛЕ ГАЛАНТЕРИЈСКЕ РОБЕ

ПРЕПОРУЧУЈЕ ПОЗНАТА РАДЊА

БРАЋЕ СТАНКОВИЋ.

БЕОГРАД

ТЕРАЗИЈЕ 12.

Еlegantна дама може
купити себи ШЕШИР
најмодернији и најуку-
снији у салону

Максимовић и Шрајбер

МОДИСКИЊА

БЕОГРАД ПОЕНКАРЕВА 26.

НОВО ОТВОРЕНА МОДИСТЕРАЈ РАДЊА

МИЛАН ЦАКИЋ

ПОЕНКАРОВА 14

Модерних и Јевтјиних шешира

2—2

ВАША УСТА

Добију рђав изглед од нечистих и потамнелих зуба. Рђав задах из уста одбија иначе можда симпатичне особе. Обадве незгоде одстрањује одмах на потпуно нешкодљив начин помоћу признате пасте за зубе „ЛЕКОСАН“.

Зато тражите увек „ЛЕКОСАН“ пасту за зубе.

„ЛЕКОСАН“ добија се у свим дрогеријама апотекама и бољим радњама.

„ЛЕКОСАН“ Београд

Владетина улица број 29

Телефон 10—82

„ХАРЕМ“

„ХАРЕМ“ ПОМАДА КРЕМ,
САПУН и ПУДЕР

„ХАРЕМ“

ДО ДАНАС СУ НАЈБОЉА И НАЈПРИЗНА-
ТИЈА СРЕДСТВА ЗА НЕГУ ЛИЦА И ПОДМЛА-
ЂИВАЊЕ КОЖЕ.

апотека ПЕРЕ Н. ИЛИЋА

В. Пијаца БЕОГРАД.

У УНУТРАШЊОСТИ СЕ ШАЉЕ ДОПЛАТОМ.
ПРЕПРОДАВЦИМА ПРОЦЕНАТ.

КОЋОВИЋ И НИНКОВИЋ

ПАЛАТА АКАДЕМИЈА НАУКА

ТЕЛЕФОН 38—07.

највећи избор свиле и
женски штофова уз нај-
солидније цене.

ВЕЛИКИ ИЗБОР

Француске парфимерије, пудера, сапуна и друга средства за неговање коже и лица.

ПРЕПОРУЧУЈЕ РАДЊА
МИЛОВАНОВИЋА И ЛЕТИЋА

Кнез Михајлова 39

Телефон 11—37

Женски Покрет излази сваког 15 у месецу (изузев јула и августа). Претплата на Женски Покрет за 1925 годину износи 50.— дин.

Претплату примају повереници, а у Београду администратор у Женском Клубу, Кр. Милана 71.

Моле се претплатници да достављају сваку промену адресе.

Ко од претплатника не прими број до 25-ог у месецу, нека га тражи накнадно од администрације.

Уредништво ЖЕНСКОГ ПОКРЕТА моли све пице које интересују феминистичка питања да му шаљу чланке, реферате и белешке, који се односе на та питања.

Рукописе треба слати на адресу: Уредништво ЖЕНСКОГ ПОКРЕТА, Београд, Кр. Милана 71.

Рукописи се не враћају.

НАШИ ПОВЕРЕНИЦИ:

Алексинац -- Зорка Михајловић
Бијељина -- Даринка Милутиновић, секретар К. С. С.
Велико Градиште -- Мил. Живковић, предс. Ж. Подр.
Врњци -- Ана Стижанин
Гиљане -- Љубица Дичић
Гор. Милановац -- Зора Ракићева, учитељица
Загреб -- Адела Милчиновић
Завидовић—Босна -- Десанка Плавшић
Зајечар -- Женска Подружина
Крушевац -- Коло Срп. Сестара
Лазаревац -- Мила Мијушковић
Лесковац -- Женска Подружина
Лесковац -- Евгенија Динић
Лозница -- Дана Б. Ристића, председница Ж. Подруж.
Љубљана -- **Cirila Štebi**
Никшић -- Станица Шаровић, учитељица
Неготин -- Ана Пепић
Обреновац -- Љубица С. Мићић пред. К. С. С.
Пазарић -- Анка Капикул, учитељица
Пожаревац -- Лепосава М. Павловић, пред. Ж. Друштва
Пожаревац -- Мил. Радосављевић, благ. К. С. С.
Прилеп -- Даница Јовановић
Свилајнац -- Зора Поповић
Сарајево -- Војислава Јанковић
Сушак -- Милица Видовић, председ. Добротв. Задруге
Сремска Митровица -- Мила Стојнић п.председница
Кола Српских Сестара
Ужице -- Цвета М. Поповић
Чачак -- Љубица Ј. Матић, благајник Жен. Подружине
Шабач -- Јованка Ћосић
Суботица -- Даница Радулашки

